

Familjeledighet - en gemensam sak

Broschyrtext, uppdaterad 4.1.2010

Visste du att båda föräldrarna - både fadern och modern - kan få familjeledighet? Den nuvarande lagstiftningen tillåter en alltmer flexibel fördelning av ledighet mellan förvärvsarbetande föräldrar. Då båda föräldrarna använder sig av ledighet medan barnen är små, blir såväl faderns som moderns förhållande till barnet närmare - vilket har vittgående följder. Missa inte ditt tillfälle: ta ledigt medan barnen är små.

Vad är familjeledighet?

Familjeledighet är ett sätt för småbarnsföräldrar att lämna arbetslivet för en viss tid för att vårda sina barn och för att växa tillsammans med dem. Olika familjer har olika behov och därför finns olika former för familjeledighet, t.ex.

- moderskapsledighet: 105 vardagar (också lördag räknas som vardag)
- faderskapsledighet: 1-18 vardagar under moderskaps- eller föräldrapenningsperioden
- pappamånad: om fadern tar ut de två sista veckorna av heltids- eller partiella föräldraledigheten, har han ytterligare rätt till 1-24 dagpenningdagar; pappamånaden ska hållas utan avbrott
- heltids- eller partiell föräldraledighet: 158 vardagar efter moderskapspenningperioden gått ut, för adoptivföräldrar 234 vardagar efter barnets födsel; dock minst 200 vardagar
- vårdledighet på heltid: för vård av barn under 3 år; för vård av adoptivbarn minst två år från adoptionen, dock högst tills barnet börjar skolan
- partiell vårdledighet: till slutet av det andra läsåret (juli) i skolan; barn som omfattas av förlängd läroplikt till slutet av det tredje läsåret och handikappat eller långtidssjukt barn till 18 års ålder
- tillfällig vårdledighet: 1-4 arbetsdagar för att ordna vård eller för att vårda ett plötsligt insjuknande barn under 10 år
- tillfällig frånvarorätt av tvingande familjeskäl: för skötsel av familjemedlem eller annan nära anhörig, ifall ett av sjukdom eller olycksfall beroende tvingande familjeskäl nödvändigt förutsätter detta.

Familjeledigheten är avsedd för far och mor som bor i samma hushåll som barnet. En arbetstagare har rätt att ta familjeledighet för att vårda sitt eget barn eller adoptivbarn eller annat barn som bor i samma hushåll. Rätt till tillfällig vårdledighet har även barnets s.k. frånvarande förälder. I ett registrerat partnerskap har partnern till barnets förälder rätt att ta ut föräldraledighet, om barnet fötts eller om den andra partnern adopterat barnet när det var under 7 år, efter att partnerskapet registrerats.

En arbetstagare som tar familjeledighet har efter ledigheten rätt att i första hand återvända till sitt tidigare arbete. Om detta inte är möjligt, ska arbetstagaren erbjudas arbete som motsvarar det tidigare arbetet. Arbetstagare får inte sägas upp på grund av graviditet eller på grund av att han eller hon meddelat att han eller hon använder familjeledighet eller på grund av att han eller hon är på familjeledighet.

Familjeledighet - ett nytt sätt att arrangera arbetstiden

Kombinerandet av arbets- och familjelivet förutsätter framför allt att småbarnsföräldrar har möjligheter att arrangera sin arbetstid på ett sätt som är meningsfullt med tanke på barnets vårdarrangemang.

Vårdledighet på heltid ger tillfälle att sköta barnen på heltid under en viss tid. Partiell föräldraledighet likasom partiell vårdledighet underlättar kombinerandet av arbets- och familjeliv genom en förkortning av arbetstiden. Partiell föräldra- och vårdledighet kan verkställas som förkortad arbetstid för ett dygn eller en vecka med beaktande av behoven i arbetstagarens familj och arbetsgivarens behov. Då det gäller deltidsarbete i anslutning till partiell föräldra- och vårdledighet bör detta överenskommas med arbetsgivaren.

Familjeledighet - ett sätt att dela på föräldrarnas vårdansvar

Genom att dela på vårdansvaret delar du på ett aktivt föräldraskap:

- båda föräldrarna ges ett tillfälle att växa tillsammans med sina barn
- barnet får åtnjuta rätten till bägge föräldrarna
- gemensam tid under den tidiga barndomen utgör en god grund för föräldraskapet längre fram
- frånvaro från arbetsplatsen fördelas jämnare då båda föräldrarna utnyttjar familjeledighet och vårdar ett plötsligt insjuknande barn
- båda bibehåller en aktiv kontakt till arbetslivet och rätten till ett inkomstbundet socialskydd.

Faderskapsledighet kan hållas högst tre veckor (1–18 vardagar) efter barnets födsel när som helst under moderskaps- eller föräldrapenningsperioden i högst fyra avsnitt. Ifall fadern i ett avsnitt håller heltids- eller partiell föräldraledighet under minst de två sista veckorna (12 vardagar) under föräldrapenningsperioden, har han rätt till 1-24 extradagar (s.k. pappamånaden). Pappamånaden ska hållas utan avbrott, innan det har förflutit 180 vardagar från den sista dagen för utbetalning av föräldradagpenningen.

För kombinerandet av arbets- och familjelivet är det viktigt, att barnens föräldrar kan fördela familjeledigheterna sinsemellan på ett flexibelt sätt. Visste du, att nedanstående familjeledighetsformer kan utnyttjas av såväl fadern som modern:

- heltids- och partiell föräldraledighet
- heltids- och partiell vårdledighet
- tillfällig vårdledighet och
- frånvaro på grund av trängande familjeskäl.

Både föräldraledigheten på heltid som kan uppfattas efter moderskapsledigheten och vårdledigheten på heltid för vårdande av barn som inte fyllt tre år, kan vardera fördelas så, att båda föräldrarna kan ta ut ledighet i högst två perioder. Föräldraledighetsperioden på heltid är minst tolv vardagar och vårdledighetsperioden är minst en månad. Arbetsgivaren och arbetstagaren kan också sinsemellan komma överens om flera än två vårdledighetsperioder samt om perioder som är kortare än en månad.

Då föräldrarna använder partiell föräldraledighet kan de vardera komma överens med sin arbetsgivare om en förkortning av arbetstiden och motsvarande sänkning av lönen med 40–60

procent under en period i ett avsnitt på minst två månader. Efter föräldraledigheten kan båda föräldrarna ta ut partiell vårdledighet efter att med sin arbetsgivare ha kommit överens om deltidarbete.

Partiell vårdledighet kan hållas ända till utgången av det andra läsåret för barnets grundläggande utbildning, eller om barnet omfattas av förlängd läroplikt, till utgången av barnets tredje läsår (juli). En förälder till ett handikappat eller långtidssjukt barn som är i behov av särskild vård och omsorg har rätt till partiell vårdledighet tills barnet fyller 18 år.

Rätt till partiell vårdledighet föreligger om arbetstagaren varit anställd hos samma arbetsgivare i sammanlagt minst ett halvt år under det senaste året. Arbetsgivaren kan neka till att förkorta arbetstid endast om arrangemanget förorsakar allvarligt förfång för arbetsgivarens verksamhet. Ifall arbetsgivaren inte har någon tillräckligt vägande grund att neka och ifall man inte når överenskommelse om verkställandet av ledigheten, har arbetstagaren rätt till en vårdledighetsperiod per kalenderår. Härvid fastställs ledighetens längd och tidpunkt enligt arbetstagarens förslag och arbetstiden är 6 t/dag eller 30 t/vecka.

Under partiell föräldra- och vårdledighet fördelas barnets vårdansvar så, att vardera föräldern sköter om barnet turvis varannan dag eller varannan vecka eller så, att den ena sköter om barnet på förmiddagen och den andra på eftermiddagen. Föräldrarna kan inte samtidigt vara närvarande och sköta barnet under heltids- eller partiell föräldraledighet eller vårdledighet eller under tillfällig vårdledighet.

Båda föräldrarnas samtidiga närvaro för att sköta barnet är dock möjlig, då

- modern är på moderskaps- eller föräldraledighet och fadern är på faderskapsledighet eller på vårdledighetsperiod
- den ena av föräldrarna är på föräldraledighet och den andra på vårdledighetsperiod
- det har på en gång fötts flera barn än ett: härvid kan föräldrapenningsperiodens förlängningsdagar hållas redan under moderskaps- och föräldrapenningsperioden.

Hur utnyttjandet av familjeledigheten påverkar familjens ekonomi

Personer som utnyttjar moderskaps-, faderskaps- eller föräldraledighet får dagpenning i enlighet med sjukförsäkringslagen. Dagpenningen beräknas enligt personens arbetsinkomster. Inkomstbortfallet jämnas ut vid beskattningen. Ett flertal arbetstagare har därtill enligt kollektivavtalet rätt till lön under en del av moderskapsledigheten (6 veckor - 3 månader). Under moderskaps-, faderskaps- och föräldraledigheten samlas det ihop semester.

En förälder på vårdledighet kan beviljas stöd för hemvård av barn tills barnet fyller tre år och för barn som går i första och andra klassen. Under partiell vårdledighet betalas i vissa fall en partiell vårdpenning till föräldrar som har ett barn under tre år. Vissa kommuner beviljar därtill stöd för hemvård och privat vård med olika stora kommutillägg.

Familjeledighet - ett bra sätt att omskola sig

Under pågående familjeledighet kan du skaffa ny erfarenhet, kunskaper och färdigheter för arbetslivet. Vårnaden av barn och ansvaret för familjens vardag utvecklar din organisationsförmåga och dina sociala färdigheter. Tiden med barnen är givande och öppnar ögonen för ett vidare perspektiv för olika saker.

Närmare uppgifter:

www.tyosuojelu.fi (arbetarskyddsdistrikten)
användning av ledighet under arbetsförhållande

www.fpa.fi (Folkpensionsanstalten)
utkomstskydd under ledighet

www.finlex.fi

- arbetsavtalslagen 55/2001, regeringens proposition (RP) 37/1998, 22/2003 och 44/2006
- sjukförsäkringslagen 1224/2004, t.ex. RP 112/2006, RP 131/2009
- lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn 1128/1996, t.ex. RP 77/2003, RP 157/2009

Ledighet	Rättighet/period	Periodfördelning	Anmälningstid/ ändrande av tidpunkt	Ansökningstid för dagpenning/ annan ersättning
Moderskapsledighet	105 vardagar, inleds 30 (- 50) vardagar före beräknad tid		2 mån innan ledigheten inleds; en månads anmälningstid för ändring, tidigarelagd inledning utan iakttagande av den anmälda tidpunkten	senast 2 mån före beräknad tid; eventuell lön enligt kollektivavtal
Faderskapsledighet	1-18 vardagar efter barnets födelse under perioden då moderskaps- eller föräldrapenning betalas	högst fyra perioder	2 mån (för ledigheter på högst 12 vardagar 1 mån) innan ledigheten inleds; en månads anmälningstid för ändring, ändring i samband med födseln utan iakttagande av den anmälda tidpunkten	inom 2 mån från den period då föräldrapenning betalas upphört
	1-24 vardagar efter det fadern i ett sträck hållit minst de 12 sista vardagarna av perioden då föräldrapenning betalas	ska hållas inom 180 vardagar från den sista dagen för utbetalning av föräldradagpenningen; ledigheterna bör bilda en period på ett avsnitt	se www.fpa.fi	som ovan
Föräldraledighet på heltid	158 vardagar; förlängs med 60 vardagar per barn vid flerbarnsfödelse	två perioder om minst 12 vardagar för vardera föräldern	2 mån (för ledigheter på högst 12 vardagar och när maken inleder ett arbete 1 mån) innan ledigheten inleds; en månads anmälningstid för ändring, en grundad anledning förutsätts	senast en mån före önskat ersättningsdatum
Partiell föräldraledighet	som ovan	båda föräldrarna kommer överens om deltidsarbete för minst 2 mån	överenskommelse bör ske om avbrott och ändring; om ej överenskommas, rätt till avbrott av grundad anledning	som ovan
Vårdledighet på heltid	tills barnet fyllt tre år (adoptivbarn: minst 2 år från adoptionen, högst tills barnet börjar skolan)	två perioder om minst en månad för vardera föräldern; en vårdledighetsperiod kan tas ut samtidigt med den andra förälderns moderskaps- eller föräldraledighet	2 mån innan ledigheten inleds; en månads anmälningstid för ändring, en grundad anledning förutsätts	eventuell hemvårdsstöd för barn; ansökan inom 6 mån från önskat ersättningsdatum
Partiell vårdledighet	till utgången av det 2:a läsåret i skolan (juli); (förlängd läroplikt: till utgången av det 3:e läsåret; handikappat eller långtidssjukt barn: till 18 års ålder)	grundar sig på överenskommelse med arbetsgivaren	2 mån innan ledigheten inleds; överenskommelse bör ske om avbrott och ändring; om ej överenskommas, rätt att avbryta ledigheten med en månads varsel på basis av en grundad anledning	eventuell partiell vård dagpenning för vård av barn som inte fyllt tre år och för barn som går i första och andra (tredje) klassen; ansökningstid som ovan
Tillfällig vårdledighet	tills barnet fyllt tio år; rätten gäller även en s.k. frånvarande förälder: 1-4 arbetsdagar vid händelse av barnets plötsliga insjuknande		bör underrättas så snart som möjligt, tillförlitlig utredning bör visas på begäran	eventuell lön enligt kollektivavtal
Frånvaro på grund av trängande familjeskäl	tillfällig frånvaro på grund av oförutsägbar sjukdom eller olycksfall som drabbat arbetstagaren eller hans eller hennes familj		bör underrättas så snart som möjligt, tillförlitlig utredning bör visas på begäran	vanligen oavlönad

